

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

- 1. Назва навчальної дисципліни** - Філософські засади наукового пізнання
- 2. Вид (статус) навчальної дисципліни** – Обов’язкова
- 3. Освітній рівень** – Третій (освітньо-науковий)
- 4. Галузь знань** – В – Культура, мистецтво, гуманітарні науки
- 5. Спеціальність** В11 – Філологія

6. Мета навчальної дисципліни: поглиблення знань з філософії та методології наукових досліджень, актуальних філософських та методологічних проблем теорії соціального/гуманітарного пізнання та шляхами їх розв’язання. Зокрема, формування філософського підґрунтя для наукової діяльності, базових уявлень щодо засад буття, міжлюдських відносин, шляхів розвитку історії людства, методологічних проблем науки. Розширення соціогуманітарних дисциплінарних меж, формування міждисциплінарних підходів; досягнення теоретико-методологічних засад філології, розширення предметного поля дослідження, орієнтуватися в досить складних проблемах розвитку науки.

7. Завдання навчальної дисципліни:

- надання системи знань про найбільш гострі і актуальні проблеми та головні досягнення сучасної філософської думки, теоретичні підходи до наукових досліджень;
- створення теоретичного підґрунтя для наукової діяльності;
- поглиблений розгляд методологічних засад наукових досліджень; аналіз зв’язку філософських концепцій з проблемами сучасної науки.

8. Зміст навчальної дисципліни:

Розділ 1. Філософські засади наукового мислення

Тема 1. Предмет філософії та її місце у житті людини і структурі

ніверситетської освіти/науки. Проблема визначення предмета і місця філософії. Філософська проблематизація людського буття. Філософування як запитування людини про саму себе. Філософія як «духовні вправи». Як можлива філософія? Філософія як співможливість істин. Філософські засади університетської освіти/науки. Філософія та епістемологія.

Тема 2. Античні філософські підстави європейської освіти і науки. «Грецьке диво» – причини і наслідки. Грецька філософія як оволодіння космосом (натурфілософія і космологія від іонійських шкіл до пізніх стоїків).

Формування раціоналістичних пізнавальних практик. Природа і роль античного

раціоналізму в становленні західного мислення. Філософія в структурі античного суспільства: політичний і педагогічний вимір філософії.

Розділ 2. Актуальні проблеми методології соціально-гуманітарного пізнання

Тема 3: Сциентистські–позитивістський напрямок у сучасній європейській філософії . Методологія науки як рефлексія методів. Посткласичні характеристики науковості. Сучасний методологічний редукціонізм: антропологізація науки. Верифікація, емпірична та логічна верифікація. Соціокультурна обумовленість наукового знання в постпозитивістських побудовах: принцип фальсифікації К. Поппера та методологічного анархізму П. Феєрабенда. Сучасні філософсько–методологічні проекти науки, раціональності і знання. Структуралізм як альтернатива гуманітаризації науковості. Методологічні стратегії сучасної аналітичної філософії. Рефлексія методології гуманітарних наук. Номотетичні та ідеографічні науки. Методологічний зсув від відкриття законів суспільства до «виробництва»/«конструювання» соціального» та «генеалогії». Методологічні програми гуманітаризації соціального знання: культурцентризм, аксіологізація, діалогізм.

Тема 4. Буття і мова: феноменологія, герменевтика і «лінгвістичний поворот» Філософема трансцендентального суб'єкта як основа філософування класичного Заходу. Феноменологія: концептуальний порядок, метод, операційність. Феноменологічні засади соціально-гуманітарного пізнання. Фундаментальна онтологія Мартіна Гайдеггера: проблематизація людського буття. «Лінгвістичний поворот» (linguisticturn): трансформації філософського осмислення мови. Три стежки лінгвістичного повороту (герменевтика, лінгвістичний структуралізм, аналітична традиція). Герменевтична перспектива у філософії і соціально-гуманітарних науках. Від класичної герменевтики німецької історичної школи до сучасної філософської герменевтики. Феноменологія та герменевтика. Герменевтика та деконструкція.

Тема 5. Методологічний зсув у гуманітарних науках др. пол. XX ст.: від структуралізму до постструктуралізму. Лінгвістичні підстави структуралістської методології (Ф. де Соссюр, Е. Бенвеніст, К. Леві-Строс). «Твір», «текст» і «інтертекст» (Р. Барт). Генеалогічний метод М. Фуко. Робота символічної структури (Ж. Дельоз). Наратологія: філософія, історія та література. Деконструкція, деконструктивізм.

Розділ 3. Особливості розуміння сучасного суспільства

Тема 6. Соціальна філософія. Філософське осмислення розвитку суспільства: культура, політика, економіка. Соціальні онтології і специфіка соціальних закономірностей. Теоретико-методологічні проблеми осмислення суспільства. Архаїчне суспільство. Класичне суспільство. Модерн. Модерн (Post) Модерн 2. Соціальна структура архаїчного та класичного суспільства. Соціальна структура модерну та його основні етапи. Сучасне розвинуте

суспільство: різні підходи до його розуміння. Концепція «іншого» («другого») модерну.

Тема 7. Філософія політики і проблеми сучасної демократії. Перспективи і проблеми розвитку демократичного суспільства. Сучасна філософія і методологія політики. Світ-системний аналіз І. Валлерстайна. Динаміка циклів світової гегемонії. Процедурна теорія демократії М. Вебера і Й. Шумпетера. Дебати елітистів та плюралістів в сучасній демократичній теорії. Радикальна демократична критика ліберальної демократії (Ю. Хабермас та Ш. Муфф).

9. Пререквізити:

Знання матеріалу магістерських курсів соціально-гуманітарної направленості.

10 Очікувані результати навчання:

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей і досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти.

Інтегральна компетентність:

Здатність ставити і розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері філології, що передбачає творче переосмислення наявних і продукування нових знань і професійних практик у складних і непередбачуваних умовах на основі громадянської свідомості, дотримання цілей сталого розвитку ООН, академічної свободи, наукової етики, доброчинності і демократії в Україні і світі..

Загальні компетентності:

ЗК 2. Грунтовні знання стандартів сучасної науково-дослідницької діяльності, нормативних і правових вимог до проведення наукових досліджень та публікації їхніх результатів відповідно до принципів академічної доброчесності.

ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), ставити і вирішувати дослідницькі і практичні завдання, розробляти шляхи їх розв'язання, проводити самостійні ґрунтовні дослідження на високому науковому рівні та впроваджувати їх у практику.

ЗК 9. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні й наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної сфери, її місця та зв'язків з іншими науками.

Фахові компетентності:

ФК 1. Розуміння провідних методологічних напрямів, взаємозв'язків між ними, уміння аргументовано обирати, опрацьовувати, систематизувати та критично узагальнювати теоретичні джерела власного наукового дослідження.

ФК 3. Здатність генерувати наукову проблему, формулювати робочу гіпотезу дослідження, що передбачає критичне переосмислення існуючих знань та створення нових, зокрема на засадах міждисциплінарного підходу.

ФК 4. Здатність розв'язувати сформульовану наукову проблему, створювати обґрунтовані теоретичні моделі досліджуваних феноменів, застосовувати сучасні методологічні підходи, інструменти та методи аналізу, а також залучати дані міждисциплінарних досліджень, зокрема в умовах, що потребують нових стратегічних рішень.

ФК 6. Глибоке розуміння, збереження, творчий розвиток і популяризація ключових досягнень українських і харківських науковців-філологів, зокрема в галузях германістики, зарубіжної літератури та перекладознавства.

ФК 7. Знання нормативних вимог законодавства України щодо присудження ступеня доктора філософії, а також володіння навичками представлення та оформлення результатів дослідження у формі дисертації, монографії, наукової доповіді відповідно до чинних стандартів.

ФК 9. Здатність дотримуватися норм наукової етики та принципів академічної доброчесності у науково-дослідницькій, науково-педагогічній та інноваційній професійній діяльності у сфері філології.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

ПРН3 Формулювати робочі гіпотези для поглиблення й розширення наукових досліджень; генерувати та обґрунтовувати власні наукові концепції; застосовувати оригінальні та нестандартні підходи в науковій, освітній, професійній і соціокультурній діяльності.

ПРН4. Обирати адекватну методологію дослідження в сфері германістики, літературознавства, перекладознавства, застосовувати сучасні методи збору та аналізу даних, розробляти послідовні стратегії їх опрацювання в умовах наукової невизначеності, що потребує інноваційних підходів і прогнозування.

ПРН5. Дотримуватись норм наукової етики, академічної доброчесності та принципів інтелектуальної власності у здійсненні науково-інноваційної та професійної діяльності, проведенні власних досліджень та оприлюдненні їхніх результатів у письмовій або усній формі.

ПРН8. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність; формувати і реалізовувати стратегію професійного вдосконалення та безперервного саморозвитку протягом життя, зокрема через опанування soft skills.

ПРН9. Усвідомлювати та впроваджувати принципи громадянського суспільства, цілі сталого розвитку ООН; дотримуватися цінностей класичного університету в науковій, професійній, культурній та громадській діяльності в Україні та світі.

11. Обсяг навчальної дисципліни: 4 кредитів ЄКТС (120 годин)
денна форма : лекцій – 24 год., практичних – 12 годин, самостійна робота – 84 год.
заочна форма: лекцій – 8 год., практичних – 4 год, самостійна робота – 108 год.

12. Форма контролю: Екзамен (1 семестр).

13. Інформація про викладача:
ПЕРЕПЕЛИЦЯ О.М., доктор філософських наук, завідувач кафедри
теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада
e-mail: o.perepelytsia@karazin.ua